

Egy honvédtiszt naplójából.

Podlaka előtt, 1917 október 14.

Mélyen a föld gyomrában írom e sorokat. Fagy dermeszt bennünket és örökös sötétség borult ránk. Nem tudom mennyivel lehet ennél a helynél rosszabb a pokol, de azt érzem, kevés különbség lehet közöttük.

Hatalmas, nagy barlang ez, melynek szája az ellenség arconalától visszafelé nyílik. Szűk sikátor szalad lefelé meredeken, hogy végül fantasztikus köteremmé szélesedjék ki. Fáklyák füstös fénye dereng, sziklakönyökök közé ütve. Lenn a talajon fekvőhelyek hosszú sora fut, gallyakból és pokrócokból hevenyészve. Három, hirtelen összetákolt kecskelábú asztal — középuitt gyertyákkal és tábori telefonokkal — jelzi a két zászlóalj és a szomszédos dandárparancsnokság irodáját. Hátral pedig a fenéken a doktorok ütötték tanyát, hogy sóhajokkal, sírással, lázas sikoltozással töltsék meg ezt az élőnek, halottnak egyformán borzalmas tanyát.

A tetőzetről sziklavíz permetez alá. Mindnyájunknak sárgasága van már, alig lézengünk. És nem mozdulhatunk ki innen, csak éjszaka. Nappal a barlang bejáratát folyton lövi oldalról a talián. Pergőtűz dobol fölöttünk. Kábultak és bódultak vagyunk. Most képzeljék hozzá az örökös „halló“-zást, mit három telefonista ordít éjjel-nappal, képzeljék el a sebesültek operálásával járó üvöltést, a robbanások mennydörgését s akkor hihetetlennek fog látszani, hogy ebben a bolondok sírjában, térkép fölé hajolva, higgadtan, nyugodtan lehessen intézkedni.

És mégis úgy van. Mindenki tudja kötelességét. Mindenki teljesíti is azt.

Vajjon mi lehet az, ami a katonát e szörnyű körülmények között is kitarásra buzdítja? Mert hiszen itt már nemcsak fegyverek ellen kell küzdenünk, de minden ellen. Betegség, melynek csirája bennünk lappang. Láz, mely az ereinket majd szétveti. A víz, ami van és még sincs. Inni alig tudunk, mosdásra nem jut egyáltalán. De azért hull, hull a fejünkre a sziklavíz, mely csak arra való, hogy tűrhetetlen életünket még elviselhetetlenebbé tegye. A levegő dögleletes. Hullaszag, vér, rondaság, fáklyafüst büze. És hiányzik a napfény, a napfény!

Ellenben van hideg. Csontot dermesztő fagy, mely az ajkakat összevacogtatja s a testet elálmósítja. Önti, leheli magából mindenhol a sziklafal.

Akaratlanul eszembe jut az én otthoni kis fészke. Rózsaszínű tábori lap meséli: most otthon szép Magyarországon, míg vígan pattog a kályha tüze s asszonyom az újság betűinek renge-

tegében keresi: merre jár a férje? — háborút játszik két kis fiam.

— Ne engedd, nagy Isten, hogy gyerekálmuk valóra válják! Fogadd el a mi szenvedéseinket a jövő magyarjaiért s adj nékik, Uram, boldog békességet, de soha-soha fegyvert.

Pedig tegnap én is játszottam. Szép, komoly játékot a halállal, melyet a kétségbeesés diktált.

Hajnali szürkületben, az egyik előörsről lerajzoltam az ellenség állását. Észrevettem, hogy azon a ponton, ahol a mi vonalunktól az ő drótkadályukig taposott út vezet, ezt az utat egy elmozdítható spanyollovassal zárja el. Ha itt tehát egy éjszaka be tudnánk törni, egész behajló vonalunkat előbbre vihetnénk s megszabadulnánk ettől a kegyetlen barlangtól.

Tervezetemet az ezredparancsnokság a következő háttérrel továbbította:

Cs. és kir. 53. gyaloghadosztály parancsnokságnak. Tábori posta 523, 1917 október 12-én.

A II/1. zászlóalj által egy Podlakától északkeletre végrehajtandó vállalkozás túldoldali tervezetét, a végrehajtás engedélyezése végett azon kéressel terjesztem fel, hogy amennyiben a vállalkozást vezető Hangay Sándor százados által vörös rakétajel adatként, Podlaka és a tőle északkeletre lévő házcsoportok közötti területre zárótűz, illetve egy kisebbszerű tüzérségi rajtaütés volna adandó.

A vállalkozás végrehajtása f. hó 13-ról 14-re virradó éjjel tervezetik.

Raics ezredes, s. k.

Október 13-ika sötét estébe fulladt. Nehéz köd ült a sziklákon. Egy oduban szedtem össze száz rohamistámat. Öt, huszas csoportba osztottam őket s azután egymás kezét fogva indultunk meg a vonal felé.

Vakon tapogatóztunk előre. Hirtelen sikítás csattant. Aztán megint néma csend. Egyik emberem megcsúszott s alázuhant. Két legényt vissza kellett hagynom megmentésére. Az ötszáz lépés távolságot két óra alatt tettük meg.

Végre kiértünk a saját drótkerítésünkhöz. Itt a legnagyobb csendben nyitottunk részt s egyenkint, hasoncsúszva mentünk a taposott út feléig.

Izgatott percek következtek. Jól lehetett hallani az olasz beszédet az előttünk fekvő állásokból. De várunk kellett. A jobb- és balszárnyon levő rohamjárőrök beérkezését vártuk.

A terv igen egyszerű volt. A spanyollovassal kapun keresztül két rohamjárőr betört, az árokban azután az egyik jobbra, a másik balra dolgozik. Előzőleg azonban jobbról és balról 200 lépésnyi távolságban két-két másik rohamjárőr kézigránátokkal támad, hogy lekössék az ellenség figyelmét s a betört járőrök visszavonulását biztosítsák.

Talán évekig, talán csak néhány percig hevertünk ott a lueskos kövek között, mikor a szárnyakról egyszerre dörrentek meg az első kézigránátok.

Hihetetlen fejtelenség keletkezett a taliánok között. Rémült

futkosás, kiabálás, össze-vissza lövöldözés támadt. A kézigránát pedig egyre hullott rájuk, közvetlen közelükből.

Nem tudták, honnan jön a támadás. Előlünk, a közéről, hol nem sejtettek ellenséget, kétfelé szaladtak, a megtámadott pontok védelmére.

Zászlóssal előre kúszunk. Egész a spanyolbakig. Dróttal van összekötözve. Embereim utánunk. Ollóval vágjuk el. Nyekereg, riszáló hangot ad, amint félreemljük. Csend. Izzadság szakad rólam. Azt hiszem, a szívem kiugrik.

Most már az ellenség drótjai között vagyunk. Ha a második akadályt is átvágjuk, beugorhatunk állásuk mögé. Kézigránátosaim nagyszerűen dolgoznak.

És ekkor, egyik emberem golyótól találva, elordítja magát. Ez az ordítás velökbe hatott. Az olaszok egyszerre észreveszik a lappangó veszélyt. Reflektorok fénye surran ránk. Ott fekszünk sápadtan, mint a halottak, sárga fénybe vontan, éles árnyékokat rajzolva a sötét alapra. Előttünk tüskés drótok, mögöttünk tüskés drótok. S ha eddig nem láttunk a koromsötétségtől, most káprázik szemünk a rettenetes világosságtól.

Piros és zöld rakéták suhannak fel a lógó ködbe. Tüzérségi tüzet kérek ránk. Géppuskák kaszálnak közénk. Végső kétségbeesésünkben nekiugrunk a drótnak.

Ordítás. Rángatózó, fetrengő emberek körülöttem. A drótnál villanyáram van. A mi tüzérségünk pedig hallgat, hiába minden rakéta, mélységesen hallgat.

Visszavonulóra adok parancsot. Egyenkint mászunk vissza négykézláb. A reflektorfényben jól lehetett látni: egész Podlakát felriasztottuk. A tartalékok sűrű fekete rajokban rohannak előre. Egészségügyi katonák cipelik halottainkat.

Reggel 7^h-ra tudtam visszavonulni. Sajnos, hogy vonalunkat előbbre vihesük és megszabaduljunk sziklasírunktól — nem sikerült. Pedig mit nem adtunk volna érte!

És most írjunk haza: Édes kis fiaim, imádkozzatok és szeressétek anyukát. Édesapátok jól érzi magát, semmi baja s talán nem-sokára hazamehet hozzátok...

Passariano, 1917 november 3.

Mint valami diadalmas, mámoros álom, vonulnak el előttem a múlt napok.

Kastély terraszáról nézem nyüzsgő katonáinkat. A karesú, fehéroszlopos márványtornácok között ezek a vassisakos, sötét legények a régi római légiókat juttatják akaratlanul eszembe. Alattam lovak, géppuskák, katonák tarka össze-visszasága, köröttem pedig ledér pogányistenek szobrai merednek. Bágyadt őszi mosolygás az égen. Dúslombú fák a parkban. Sötét, vastag levelek közül lampionok gyanánt világítanak a sárga granátalmák.

Ha keletre és északra nézek, havas hegyóriások fenyegetnek felém, de arra délnyugatról napfényes arcú nyár nevet visszarám.

Onnan jöttünk és arra megyünk. Jöttünk a sziklák dermesztő

kárhozatából, szomorú, fagyos kövek rabjai, hogy itt a napsugárban, a fényben, a melegben fűrösszük meggémberedett testünket, lelkünket egyaránt.

És mennyi kultúra itt mindenfelé! A nagy renaissance-mesterek népének élete, Istenem de más, mint az én szegény földtúró fajtámé.

Az olasz mind művész. Szereti a szépet és megbecsüli. Született életgenie mindenik. Mintha Virgilius, Catullus, Boccaccio és Dante szelleme járna közöttük. A nagy veszteség, ellenséges hadaknak földjükre törése, nem veri le őket. Átmenetinek tartják. De a háborúért sem lelkesednek. Pajzán és szomorú dal egyképen szól most is s dacára vereségüknek, — önérzeteselek.

Pedig a vereségük borzasztó!

... Október végén kegyetlenül esett a hó. Sűrűn felhőzött alá. Akaratlanul megdöbbsent az ember: ha két napig zuhog így, eltemet bennünket. Egy szikla mögött készített félszer alatt tanulmányoztam térképemet. Előttevaló nap kaptuk a parancsot általános támadásra. Tudtuk, hogy tolmeini támadásunk tért hódított s ezáltal betörve az ellenség frontját, ha innen is megadjuk a megfelelő lökést, tönkreverjük az egész Cadorna-hadsereget.

Zászlóaljmannak d. u. 4^h-kor kellett volna az első rohamot megkezdenie. Zúgtak a gránátok fölöttünk, zümmögtek az aknák és dongva szálldostak a puskagolyók. Tüzérségünk is munkába vette az előttünk lévő erősítéseket, de az ezred parancsa egyre késett. Már pedig, ha későn kezdjük meg, ebben a pokoli karszt-sötétségben egy támadó zászlóalj rajvonalát vezetni nem lehet. Hegyormokat tüztem magam elé, hogy a támadás és a bekövetkezendő üldözés irányát betarthatssam.

Végre megjött a parancs. Egy roppant „előre!” ordítás viharzott, mit a sziklák százszorosan visszhangoztak. Tolmeintől le a tengerig üvöltés dörgött, melyben sok-sok hónap minden szenvedése, nélkülözése sírt föl.

Az első rohamra kivetük a taliánokat. Szuronyerdő hömpölygött az elfoglalt árkokon keresztül Podlakának. A község tornya tövéig hasadt ketté, leomló tégláival halálra sebesítve az alatta küzdőket. Mit sem sejtve jártunk egy felrobbanni készülő kráter tetején. Az egyetlen óvott helyre, a templom udvarára hordták egészségügyi katonáink a sebesülteket. Vagy százan lehettek együtt, mikor a föld megnyílt alattuk, lánggejzir szökött az égnek, háztetők repültek, mázsás falrészek kóvályogtak, hogy aztán lángba boruljon minden. Tüztenger világított a sötétben. A szakadó hó lueskosan olvadt szét és szennyes patakok fakadtak vérral esikozzokan a romok alól. Jajgatás, káromkodás, segélykiáltás, sírás zokogott.

Az olaszok lövészeres raktára robbant fel.

Út-hat percig tarthatott ez a kép. Ráfeküdt a hó és elfojtotta. Tüzek kialudtak. Sikolyok elnémultak. Vak sötétség lett úr ismét. Csak a gránátok robbantak szakadatlan kitartással.

És ekkor nem láttunk tovább. Nem tudtunk menni egy tapodtat sem. Drótok, árkok útvesztőjében bukdácsoltunk össze-vissza, felvézve arcunkat, kezünket, lábunkat.

Hajnali derengésre a talián megszökött.

Utána! Völgyből fel, hegyről le folyt az üldözés. Kétszer borult ránk az este már, mikor az olasz tüzéség hatáskörébe értünk újra.

Egy omladozó kis községben találtunk rájuk. Alig hangzott fel az első hujrá! — Cadorna katonái rögtön megfordultak s a mögöttük lévő hegyre igyekeztek.

Fölöttünk ekkor a 28-as ágyúk kezdtek munkába. Por- és lángfelhő borította el a falut. Leomló falak füstje himbált az ólmos levegőben. Kövek és vasak röpködtek emberi tagokkal keverten.

De a falun át kellett mennünk. Hányan értünk keresztül, nem tudom. Se jobbról, se balról nem volt összeköttetésünk már. Két zászlóalj egyedül, beleékelve az ellenségbe, állott és farkasszemet nézett Kobileken egy egész olasz dandárral. Mint később a foglyoktól megtudtam: a Tortona-dandár volt. Ők fődözték hátráló hadseregüket.

Hosszú láncban állottunk a hegy gerincén. Az első pillanatban mindkét fél megdöbbsent. Helyzetünk kétségbeejtő volt. Egyrészt hatalmas túlerővel kellett megbirkóznunk, mely jobbszárnyamat észrevétlenül kerítette be, másrészt pedig a bekövetkezendő harcban, a bal szárnyon álló első zászlóalj az előnyomulás irányának betartása miatt, nem vehetett részt. Nekik az eredeti arcvonalat kellett minden körülmények között tartani, nehogy a tőlük balra előretörő ezredek, nem találván helyükön őket, megbomboljanak.

És valóra vált a csoda, mely a háború folyamán, különösen a magyar katonák részéről, többször megismétlődött, — egy zászlóalj támadott meg egy dandárt. S mint annyiszor, úgy most is, nem a számarány, hanem a gyors, meglepő fellépés és lendület győzött.

Bekerített jobbszárnyamat hirtelen visszavontam. Számítottam rá, hogy a szomszédos ezred előbb-utóbb velünk egy vonalba jut. Balszárny századommal pedig előretörtem s az ellenség szemben lévő oldalába hatoltam. Csak mikor ez megoldotta feladatát, ment a közép rohamra. Géppuska, ágyú, kézigránálttűz örvénylett ránk.

A kis Rubinstein zászlós vezette rohamistáimat. Nagyszerűen dolgoztak. Hatalmas rést nyitottak az ellenségben s egyik géppuskát a másik után zsákmányolták. Ugyanakkor a bekerítő Kuttner-század sem maradt tétlen. Ez addigra hátába került a taliánnak s hat ágyúját szerelte le.

A visszavont jobbszárnyon pedig csak hegyi háborúban történhető operettjelenet játszódott le. Ott ugyanis az történt, hogy az eredetileg hozzánk csatlakozó ezred rajvonala helyett annak tartaléka érkezett be.

De mikor az olaszok ezt meglátták, valamint szemben, hátukban és oldalukban érezték tüzünk hatását, — fegyvert eldobva, zsebkendőjüket lengetve szaladtak át hozzánk.

Mikorra a hold feljött, hátam mögött sokkal erősebb rajvonal

feküdt foglyokból, mint előttem. Nem bírtak a nyomorultak meg sem moccanni saját tüzéréjük veszett zárótüzétől. Csak reggelre lehetett őket hátraterelni. 152 halott, 502 sebesült, 1910 fogoly, 6 ágyú, 12 géppuska volt harcunk eredménye.

Ámde a konyhák alig érkeztek be, nekünk tovább kellett menni. Itt már a hegyeket erdő borította. Vízmosásokon, fűvel benőtt platókon vezetett útunk, folyton közeledve az Isonzóhoz.

Távoli lejtőkről jajgatás, segélykiáltások imádkoztak. Hosszsan, elnyújtottan vergődött a hang. Magukra hagyott sebesültek könnyörögtek.

Szívem majd megszakadt, de mennem kellett — előre. Aztán az utolsó kőtengerhez értünk. Mintha óriások törték volna össze ezeket a több tonnás darabokat. Ott feküdtünk közöttük dermedten, véresapzottan. Az ellenség ágyúi szünet nélkül lötték tömegeinket. Talpalatnyi terület nem jutott vér nélkül birtokunkba.

Alattunk sötétben zúgott az Isonzó!

Éjjel történt. Hideg, átlátszó éjszakán. Holdvilágnál. Már le kellett ereszkedniünk a folyó völgyébe. Örült robbanás terített le. Pillanatra elájulok. Mikor magamhoz térek, vérzik az arcom és két kezem. Sebaj! Élek. Mellettem hatalmas gránáttölesér. Fenekéről sóhajtság vergődik felém.

Odakúszom a szélére és föléje hajlok. Lenn vérben fetregő, csafatokká hasított emberroncs. Mindkét lábát és karját töből tépte le a gránát. Ára még a holdnál is sápadtabb. Melle, mint valami fujtató, zihál. És ömlik belőle a sötét, sűrű vér.

Rámnéz. Rembrandt Krisztusának van ilyen tekintete.

— Kapitány úr, az Isten áldja meg, adjon egy cigarettát.

Lenyujtom, szájába illesztem, meggyujtom.

— Meghalok. Meghalok, mire ezt a cigarettát elszívom. Jobb így. De mi lesz a gyermekeimmel?

Akarok válaszolni. Torkomon akad a szó. Cigarettája vérébe esett, feje félrebillent. Meghalt.

Köröttem ordítják: előre!

— Szegény magyar katona, Isten veled!

Reggelig ott bukdácsolunk a folyó völgyében. Keresünk átjárót. Nincs sehol. Végül Plavánál hidat fedezünk föl. Ép, használható. Kettesével rohannak át a katonák s a tulsó oldalon gyülekeznek. Bevárjuk a többi zászlóaljukat. Menage-kiosztás, tölteny-pótlással telik el a nap.

Másnap reggel kapjuk a parancsot: Cormonson át tovább!

Felrobbantott úton, hegynek föl tiporjuk a földet. Megdöbentő kép tárul elénk. Ágyúk, szekerek, ember-, állathullák egymás hegyén-hátán kilométerekre fődik az országútakat. Repülőink munkája ez.

És most, itt a hercegi kastély erkélyéről nézem az elhagyott hősipkás hegyek ormait. Visszagondolok az elmúlt szenvedésekre s míg egy kis hatéves sebesült taliángyereket ringatok, úgy érzem, mintha az ő panaszos, csukló zokogásában az én kis fiam sírna felém.

Gorgo di Chiesa, 1917 november 15.

Meglehetősen hűvös idő jár, de végtelen boldoggá tesz bennünket a ragyogó napsugár. Csak az tudja értékelni Isten mosolygását igazán, aki a havasok között szenvedett, hol a köd és eső borul a lelkekre, mint valami nedves szemfedő.

Örülünk és frissen, felvillanyozódva menetelünk apró csatározások között a nyilegyenes, fákkal szegélyezett olasz útakon előre. Városok, községek maradnak el mögöttünk. Körbe, szépen megmívelt szőlőkertek, zöldlombú fák, lapostetejű kastélyok és fürge patakok vize csillámlik.

Míntha a mesékben járnánk. Tisztán öltözött, csinos falusi lányok jönnek élénk, borral, kenyérral kínálva embereimet. Fehér zászlók integetnek mindenhol. Talán nincs is háború.

De hamar kiábrándulunk a szép álomból. Udine, Codroipo, Casarsa, Palmanova lángokban áll. Hosszú bíborvörös lángnyelvek hirdetik: erre jártak valamikor Julius Caesar, Napoleon hadai s erre járunk ma — mi is.

Rovignano alatt gyorsfutású hegyifolyón gázolunk keresztül. Estére érjük el a Tagliamentót. Itt már ismét puskatűz fogad bennünket. Sebesültjeinket hátra viszik s mi csuronvizesen fejlődünk rajvonalba.

Az egyik géppuskás zászlósomat golyó találja fejen s még az éjjel kiszenved. Ott temettük el szegény, fiatal gyereket (Fortzinger, óbudai fiú volt) a Tagliamento partján, hol zúgva száll a tenger felé a hegyekből olvadó hó.

Kiragyogott a Hold és mindent kék fénnel mázolt be. Járőröket küldtem ki, hogy gázlókat kutassanak. Hajnaltájt érkeztek vissza. Reggel 7 -kor, vezetésük mellett megindultam.

Egyenkint ereszkedtünk a hullámokba. Már két századom kapaszkodott a közbeeső homokzátonyokon, mikor a szomszéd zászlóaljakkból egymásután tűntek el emberek és lovak. Segélykiáltás, nyerítés... aztán csönd, az éhes folyó nagy csendje, mely óriáskigyóként temette magába áldozatait.

Közepénél tovább menni nem lehetett. Ekkor jöttek a déli szárnyról küldöncök, hogy a Latisana-i hídon kisebb veszéllyel lehet átkelni.

Újra beleereszkedtünk a vízbe tehát, hogy arra a partra érjünk vissza, ahol előttevaló nap voltunk.

A hidat azonban szörnyű állapotban találtuk. Közepét felrobbantották, padlózatát pedig felégették a taliánok. Bordáin hullák, haldoklók gémberedek, az életöszton göresös erejével tartva fönn magukat az alázuhanástól. Láttam lovakat első, kampóvá merevedett lábuknál fogva lógni a víztükör fölött. Láttam súlyos sebesülteket denevérek gyanánt fejjel lefelé függve, akik üszkös gerendák szálkáin akadtak fönn. És láttam ökröket, teheneket, amint közbeszorult szárjukon hintáltak. Míntha még az életlen tárgyak is mindent elkövettek volna, hogy az alázuhanástól megmenekedjenek. Kocsik, féltettel a gerendázaton, hátsó kerekkel a levegőben kalimpáltak. Tábori komyhák, ruhaneműk, felszerelési tárgyak csimpaszkodtak egy-egy rovátkába.

És ez a Dante Pokoljába illő borzalomhíd merő sóhajtás volt.

Nyögött, hörgött, sóhajtozott, nyerített, bögött, míg lenn a folyó gúnyos röhögéssel szaladt alatta.

Hasonesúszva, kapaszkodva, hullákat, dögöket, tárgyakat a mélybe lökve, egyenkint vergődöttünk keresztül az üszkös gerendákon. Kezünk, arcunk merő égési seb volt, mire az egész zászlóalj a túlparton gyülekezett. Olyanok voltunk, mint a kéményseprők. Szurok, korom maszatja festett feketére minden katonát s a ruhákba ékelődött szálkák sündisznók tüskéire emlékeztettek bennünket.

Hajnal pirult ismét keletről, az olaszoknak pedig nyoma sem volt. Reggelre parancsot kaptam, hogy zászlóaljjammal Podgoricán keresztül Motta di Livenzának nyomuljak s érintkezést keressek az ellenséggel.

Fáradtan és kimerülten indultunk neki. Zászlóaljam, úgynevezett „Nachrichten Detachement“ volt, mely mindig egynapi járőrföldre előtte járt a csapatoknak.

Álom, fáradtság hamar kiment embereim szeméből, midőn egyik gazdag falu a másik után következett. Elfelejtették ez egyszer, hogy konyhánk nem érkezett be. A szíves lakosság ellátta őket mindennel.

Valóban komikus benyomást tett ez az ellenséget kutató zászlóalj. A rohamsisakok megteltek szőlővel, a kulacsok borral. A szurokos puskákon lábuknál összekötözött szárnyasok csapkodtak.

Egyszerre ettek és ittak. Szóval ránknyílt a bakamennyország.

Estére nagyobb községbe értünk. Közepén kastély terpeszkedett. Előtte az út villaszerűleg ágazott szét. Itt táborba szállottunk. Előőröket állítottunk s a kastély erkélyeit géppuskákkal raktuk meg.

Magam elé rendeltem a polgármestert.

— Signor — mondtam — ötven lóra van szükségem.

Egy tisztet és 20 katonát adtam melléje. Aztán lefeküdtem. Széles, kényelmes ágy kínálta ölet. Nagy lelki küzdelem kellett hozzá, hogy nem vetkőztem le. Sárosan, piszkosan döltem rá.

Hajnalban tovább mentünk. Néhány bicikli és szekér is akadt. Katonáim felszerelését szekerekre rakattam, csak töltény, kézi-gránát, szurokos puská maradt náluk. Ötvenen lóra ültek. A többi gyalog maradt. Mi tiszték kerékpáron. S most aztán hajrá!

Vass százados századát négy géppuskával Medunának küldtem ki, én a többivel Mottának nyomultam.

Vígan kocogtunk a napsütéses, nyílegyenes országúton. Katona főhadnagy segédtisztemmel, dr. Óz Jánossal, előre-hátra biciklizett. Egyszerre boldog arccal karikáznak visszafelé:

— Hurrá! A mottai hídnál már saját csapataink vannak.

Örömmel nyomjuk meg a pedálokat és gyors iramban gurulunk a híd felé.

Tényleg két tiszt áll az úton és kukkeroz bennünket.

— Állj! Hiszen azok olaszok.

Csak éppen leugorhattunk. A kirugott kerékpárok még néhány métert üresen szaladnak, mi pedig ötven ott az út árkában hasra

feküdtünk. Sortűz, sortűz után dördül ránk. Kiabáló, felénk futó tömeg. Nálunk kézigránát és revolver. Veszve vagyunk.

De ötven ló patájától dördül meg most az út. Porfelleg kavarg. Vágtató rohamistáim érkeznek be. Ordítva ugrálnak le és pillanat mulva hosszú csatárlánc fejlődik a hidat védő két század talián ellen.

Tűzharc.

Azán megérkeznek gyalogosaink is. Rohamra megyünk.

Hujrá!

Szúrva, döfködve, birkózva érünk a híd elé. Itt a taliánok átszaladnak. Támadásunk megtorpan.

Az ív közepén egy olasz tiszt hajol le nagyszerű nyugalommal s kanócot gyújt. Megnézi az óráját. Visszafut. Szerettem volna megszorítani a kezét, olyan szépen csinálta. Hős volt. Katona volt!

Abban a pillanatban két rettenetes robbanás rázkódtatja meg a földet, levegőt. Percekig kavarg a füst. Majd szétoszlik s most már tisztán lehet látni a széttépett íveket, amint alázuhanva a pilélekről, a Livenzából tárták fel elmerülő karjaikat.

Élénk puskatűz a túlsó oldalról. Sűrűn mozgó vassisakok jelzik, hogy a szemben lévő föltés erősen meg van szállva.

Vonatsípolás hallatszik. Kanyargó füstfelhő jelzi útját. Ezt védték az olaszok! Most ürítették ki Mottát.

Estére megjön Vas összeköttetése s jelenti, hogy Medunánál szekereken átfektetett deszkák segítségével az ottani fahidat helyreállította s éjszaka átmege.

Halottainkat elföldeltük s reggelre mi is a túlsó parton voltunk. Rivarottánál tüztünk össze még a taliánokkal, hol töménytelen foglyot ejtettünk; míg végre teljesen kimerülve és megfogyva Ponte di Piavehoz értünk.

Három nap mulva felváltották ezredünket.

Hangay Sándor.